

Innhold

Forord	11
Innledning og sammendrag	13
Kapittel I	
Pedagogiske ideer fra opplæringens lange historie – til refleksjon og inspirasjon	23
Ideer av tidløs interesse	23
Fra antikken til renessansen	24
Konfusianismen	24
Antikkens tenkere	25
Romertidens pedagogikk	26
Skolastikken	27
Renessansen: tid for fornyelse	28
Banebrytende skolebevegelser	28
Jesuitterordenens skoler	29
Pietismen som skolebevegelse	29
Filantropinismen	30
Markante pedagogiske tenkere	32
Johan Amos Comenius (1592–1670)	32
Frontfigur for lek og likeverd	33
Pedagogiske prinsipper	34
Johann Heinrich Pestalozzi (1746–1827)	35
Omsorgspedagogisk pioner	36
Pedagogiske prinsipper	37
John Dewey (1859–1952)	39
Læring ved å gjøre	39

Pedagogiske prinsipper	40
Innflytelse i Norge	41
Maria Montessori (1870–1952)	42
Personlig styrke	42
Montessoris mirakler	43
Pedagogiske prinsipper	44
Internasjonalist og fredsaktivist	46
Pedagogiske ideer i et historisk perspektiv	47
Til ettertanke.	50

Kapittel II

Barns og unges læringsprosess. Med grenseløse og uforløste

muligheter	51
Læring og opplæring	51
Begrensede skoleforståelse	53
Problematisk skolekonsept	54
Konkurransorientert læringsprosess	55
Fra snever til helhetlig læring	56
Behaviorismen	56
Det nye læringsperspektivet	58
Læringsprosessens innhold.	59
Ferdighetslæring	59
Kognitiv læring.	60
Sosial og emosjonell læring.	62
Læring av holdninger og interesser	64
Etisk og selvregulerende læring	66
Læringsmobiliserende impulser	67
Det indre samspillet	67
Selvtillitens frigjørende kraft	68
Energimobiliserende flytsituasjon	70
De positive læringsmulighetenes krav	70
Styrke den indre læringen	71
Styrke vilkårene for erfaringslæring.	72
Styrke vilkårene for konsentrasjon og fordypning	73
Til ettertanke.	74

Kapittel III

Pedagogisk forebygging: beskyttelse av barn og drivkraft for

skoleutvikling 75

- Undervurdert og neglisjert. 75
- Hjelpeløsheten som bakgrunn 77
 - Folketroens beskyttende forestillinger 77
 - Vaksinasjon som epokeskapende forebygging 78
- Pedagogisk forebygging 79
 - Relevante tilnærminger. 79
 - Allmennforebygging 81
 - Problembasert forebygging 82
 - Forebyggende tidliginnsats 83
 - Frigjøring fra læringshindringer 84
 - Frigjøring fra sanksjonerende praksis 86
 - Livsmestrende læring 87
- Skolen som forebyggende arena 88
 - Styrket lærings- og integritetsvern. 88
 - Rektorenes rolle 89
 - Lærernes rolle 90
 - Elevenes rolle 92
- Til ettertanke. 93

Kapittel IV

Kompetanseutvikling: mål, muligheter og omseggripende

krav 95

- Kompetanse som mangfoldig læringsmål. 95
- Den tause kompetansen. 97
- Kompetansemål for barn og ungdom 99
 - Allmennkompetanse. 99
 - Livsmestrende kompetanse 100
 - Relasjonskompetanse 102
 - Ansvarskompetanse 103
 - Utviklingskompetanse 104
- Skolen som kompetanseutvikler 105
- Kompetansemål for yrkeslivet 106
 - Fra arbeids- til skolekvalifisering. 107
 - Formell kompetanse 108
 - Spisskompetanse. 109

Personlig kompetanse	110
Vedlikehold og videreutvikling	111
Utdanninger for arbeidslivskompetanse	112
Yrkesfaglig kompetanseutvikling	112
Fagkompetanse ved høyere utdanning	113
Utdanningskrav i et kritisk lys	114
Til ettertanke	116

Kapittel V

De gode lærerne og de pedagogiske kvalitetene	117
Gode lærere har noe spesielt	117
De pedagogiske kvalitetene	119
Ha fokus på løfterike muligheter	121
Møte elevene med positive forventninger	123
Bidra til lærings- og mestringsglede	125
Gi inspirasjon og oppmuntring	127
Gi opplevelser av å være verdsatt og inkludert	129
Til ettertanke	132

Kapittel VI

Rettferdighet: etisk retningsviser og mobiliserende verdi	133
Rettferdighet som begrep	133
Grunnleggende rettferdighet	134
Konkurranserettferdighet	135
Formelle rettigheter	136
Velferdsstatens rettigheter	136
Barnekonvensjonen	137
En nådeløs urett i nær fortid	138
Rettferdighet som mobiliserende kraft	139
Rettferd for handikappede	140
Rettferd for taperne	141
Kampen for en sosialt rettferdig skole	142
I skyggen av høyverdige rettigheter	143
Retten til tilpasset opplæring	144
Retten til et godt skolemiljø	145
Krenkelser i rettighetenes skygge	146
En skole der rettferdigheten råder	148
Rettferdighetens vilkår	148

Kan det mobiliseres for en rettferdig skole?	149
Til ettertanke.	150
Kapittel VII	
Det løfterike barnevernet og sårbare barn som trenger tiltro.	151
Vern av barn og samfunn.	151
Nyskapende institusjonspedagogikk	154
Det løfterike vergerådssystemet	155
Opplæring framfor straff.	156
Kriser og konflikter.	157
Grensebrytende lovverk	158
Nye lover med nye forståelsesmåter	158
Barnevernets omsorgsprinsipper	160
Den sosiale arven.	162
Vurderinger av barnevernet	164
Data om barnevernstiltak	164
Barnevernets familier og barn	165
Karrierer i voksenlivet.	166
Behov for pedagogisk hjemmehjelp	168
Behov for pedagogisk kvalitetsutvikling.	170
Løfterik tidliginnsats.	170
Vilkårene i skolen må forbedres	171
De sårbare trenger tiltro	173
Til ettertanke.	174
Litteratur	175
Stikkordregister	181